

ERREZUKO JURGI AITA (1896-1992)

Casto Inza Arbeo, fraide izenez Errezuko Iurgi aita, Bentura eta Brijidaren hamargarren eta azkeneko umea, Nafarroako Errezu herri txikian jaio zen 1894.urteko uztailaren lehenengo egunean. Herriko eskolan hasi zen ikasten, gero Iruñean, Altsasun, Hondarribian eta berriz ere Iruñean osatuko zituelarik bere ikasketak. Kaputxino 1910.ean bilakatu zen Zangoza hirian, eta apaiztu Gasteizen 1917.urteko abenduan. Apaiz ikasketekin batera batxilergoa egin zuen 1916 eta 1918 artean, azterketak Gasteizko "Instituto General Técnico Cardenal Cisneros" delakoan izan zituelarik eta batxiler titulua 1919.ean eskuratu. Aztertzaileen artean Luis de Eleizalde euskaltzalea izan zen. Ikasketa horietan Altzoko Migel aita izan zuen lagun, Altzoko Diego eta Monsinor Olanoren anaia euskaltzalea, Lekarozen eta Argentinako erbestaldian ere lagun izango zuena.

Garai horietan hasi zen euskara ikasten, Luis de Eleizalde aditz trinkoaz burututako lana oso lagungarri gertatu zitzaiola euskal aditza ulertu eta ikasteko.

Hala ere eta esanak esanik, lehenbiziko maisua eta handia aita izan zuen. Ia erabat itsu egon zen 45 urtetara arte. Bultuak bakarrik ikusten omen zituen, baina baliatzen zen zaldiz eta batetik bestera aldatzen, txoriak arrapatzen etab. Begi bateko bista lortu zion Askuntze doktoreari bospasei eper eman zizkion ordaintzat. Begi batetik sendatu zenean, ikasi zuen idatzi eta irakurtzen, musika leitzen etab., eta seme gazteenari irakatsi zion musika eta matematika zaletasuna. Euskaltzaletasuna ere esan daiteke etxetik eta errotatik datorkiola. Aita bezala aitona erre errotazaina izan zen, Ollotik Errezura etorria, euskalduna, eta Axular-en *Guero* *Guero* ekarri zuena errota batetik bestera. Ba omen zegoen beste libururik ere Errezuko errotan: Moreten *Anales* famatuak, Inca Garcilasoren libururen bat etab. Bakarren batek galdetuko du nola ezkondu zen Bentura, ia erabat itsua bazen. Semeak esanda dakigu, Brijidak esaten zuela biak ezkongai zirenean: Norekin ezkonduko da gizajo hau? Errukiturik ezkondu omen zen Brijida Benturarekin. Hura Murietakoa zen eta bere osaba kaputxino komentutik jaurtikia eta Errezuko parroku zen Murietako Bernabe Arbeoren zerbitzaria, beraz, apaiz zerbitzaria.

* * *

Apaiz ikasketak amaitu eta Lekaroz bidali zuten Jurgi nagusiek eta bertan egongo da 1918-1936 urteen artean. Baina irakasten hasi baino lehen, Madrilgo Universidad Central-a abiatu zen matematikak ikastera. Ikasle trebea izan zen.

1923.ean Alberto Einstein ailegatu zen Madril eta hitzaldi bat egin behar zuen hango unibertsitatean. Fakultate bakoitzeko bi ikasle hautatu zituzten haren hitzaldira joateko, eta horietako bat Errezu izan zen. Einstein-en liburu bat erosi eta han aurkezten da liburua eskuan eta fraide habitua jantzirik, eta Einsteinek "tolerancia" eta bakeaz hitz egin omen zion.

Madrilen zegoelarik, *Regimiento Asturias*-ko kapilau egin zuten, eta Afrikara bidaliko zuten bildurrak egon zen. Soldaduen artean lan ona egin zuen: irakurtzen eta idazten irakatsi, otoitzak ikasarazi, haien gutunak idatzi, etab.

Lizentzia agiria 1927.ean eskuratu zuen, bitarte horretan doktoretzako urtea ere egin zuela, ez ordea memoria, eta gainera termodinamikako urte bat. Ez zuen ahaztu musika Madrilen, eta lortu zuen nagusiengandik asteen behin bederen musika kontzertuera joateko baimena. Lekarozen dagoelarik, ez da bakarrik irakasle izango. Antolatzen eta zuzentzen du ikastetxeko mutikoekin abestalde bat, ikasten du alemana eta itzultzen du alemanetik bi liburukitan banatzen den liburu lodi bat: *Historia Biblica*, alemanez *Handbuch zur Biblischen Geschichte*. Lan hau gaueko orduetan egiten du, laguntzaile Larrantzarko Biktoriano eta Lizarrako Pater Augustinus dituela. Hark mekanografiatzen laguntzen dio, eta besteak, Olazaran aitaren anaiak, hitz eta esamolde egokiak hautatzen.

* * *

1936. urtean 17 fraide jautikiko dituzte Lekaroztik, eta horien artean Errezu aita. Uda aldean bisitatzen du bere sorterrria, eta saiatzen da ezagutzen ohiturak, biltzen euskal kutsuko hitzak eta hango toponimia. Hori izan da bere bekatu nagusienetako bat. Guk esan dezakegu ez zela politika zalea, langilea baizik, liburuetan murgildurik bizi zena: irakurtzen, prestatzen, antolatzen eta argitaratzen. Hori dena musikak lagundurik.

Llavallojo *Euskal-Etxea* ikastetxean aritu zen 1936-1949 urteen artean. Irakaskuntzaz gainera egiten du beste lanik: herriko parrokiari laguntzaile da, erlijioa irakasten du herri eskoletan, *Flor de Canciones* argitaratzen du, frantsesetik zenbait liburu itzultzen ditu, Kempis, Garrigou-Lagrange eta Maritain-en lanak.

Buenos Airesko Ama Birjinaren santutegi izen handikoa den Nueva Pompeyara bidaltzen dute 1949. urtean eta hor egongo da 1952. urtea arte. Parrokia lanetan, bibliotekazain, kronikari eta itzultzaile bezala ihardun zuen Nueva Pompeyan.

* * *

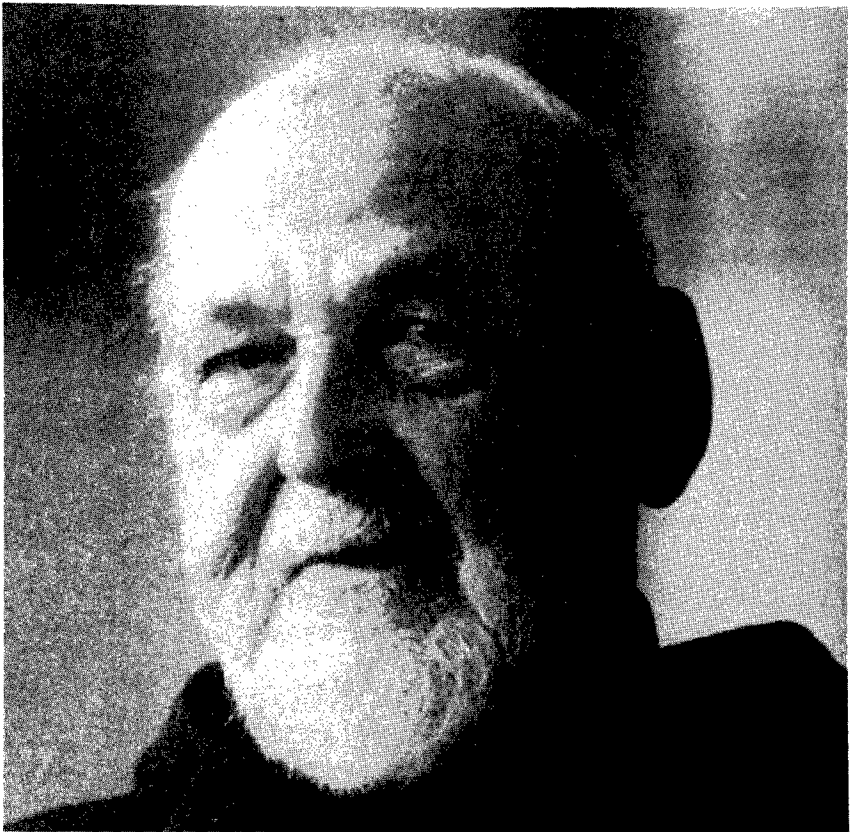
Berriz ere Lekarozen dago 1952-1988 urteen artean. Irakaskuntzan egiten du lan 70 urte bete arte, baina ez da ahazten itzultzaile lanez eta bi liburu itzultzen ditu alemanetik, Karl Adam eta Romano Guardini direla egileak.

Beronen adiskide on izan zen Donostia aita 1956. urtean hil zelarik, haren lanen biltze eta sailkatzeari ekin zion, horretarako Donostia Aitaren Artxiboa antolatzen zuelarik. Han-hemen sakabanaturik zegoena bildu ondoren, haren lanak argitara ematen erabili du denborarik gehiena, *Obras Musicales* deituan 12 liburuki argitaraturik eta 5 liburuki *Obras Completas* del P. Donostia izenarekin.

Euskal Kantutegia prestatzen ziharduen azkeneko urteetan, baina ezin izan zuen burutu arras ezindurik zegoelako. Bere aldetik lan txikiagoak ere egin zituen eta bi liburu: *Nafarroa-ko euskal-kantu Zaharrak* eta *Cartas al P. Donostia*. Gainera *Alboka. Entorne folklórico* deitu lana prestatzen laguntza handia eman zion José María Barrenechea liburuaren egileari.

Arrasaten 1979.urtean euskaltzain ohorezkoa izan zen izendatua. “Real Sociedad Bascongada de los Amigos del País” deituan 1980.ean egin zuen sarrera. “Manuel de Lekuona” saria eskuratu zuen 1985.ean. Donostia Aitarenean Artxiboaz Eusko-Ikaskuntza elkarteko kide egin zuen.

Iruñean hil zen 1992. urteko martxoaren 27.ean, 96 urte eta ia 9 hilabete zituela. Gorpuzkera handikoa, 178 zm. goi, osasun onekoa, buru azkar eta oroi-men handikoa, gauzak zehatz adierazten ohi zituena, nekaezina, ongi menderatzen zituena euskara, gaztelania, alemana, latina eta frantsesa, ideietan zabala eta harremanetan eskuzabal eta leiala joan zaigu, ibili behar dugun bidea erakutsiz.

ERREZUKO JURGI AITAREN IDAZLANAK:**a. Berak egindako lanak:**

1. "Franz Schubert", *Lecároz*, 22. zb., 1928, 77-81.
2. "Pío XI y las Misiones", *Lecároz*, 24, 1929, 163-167.
3. Eihalarar, Martín de: *A Dios por la caridad. En memoria de la Madre Teodomira*, Ediciones Desclée de Brouwer, Buenos Aires, 1944.
N.B. Martín de Eihalarar Errezuko Jurgi da.
4. *Flor de Canciones Populares Vascas*, Editorial Vasca EKIN, Buenos Aires, 1948.
5. *Cantad al Señor. Colección de cánticos del Templo de Nuestra Señora del Rosario de Nueva Pompeya*, Buenos Aires, 1950.
N.B. Egilearen izenik gabe dago.
6. "La balada alemana de Mina en el puente del Bidasoa", *Lecároz*, 2. aldia, 4-5-6, 1953, 37-41.
7. *Vida, obra y semblanza espiritual del P. José Antonio de Donostia*, imprenta Verdad y Caridad, Pamplona, 1956.
8. "El Príncipe Luis Luciano Bonaparte", *Príncipe de Viana*, 70-71, zbk. 1958, 149-164.
9. "Axular, ala Yaun Benat?", *Príncipe de Viana*, 1967. urteko azaroa-abendua alean, 6. or. Ik. Suplemento mensual...
10. "(Pierre Lafitteri gutuna)", *Príncipe de Viana*, 1968, urtarrilean.
11. "Acerca de la palabra "agur" ", *BAP*, 1970, 4. alea, 415-429.
12. "Material folklórico de la Collectánea Lingüística de Humboldt, Canción del Vino", *Boletín Sancho el Sabio*, Gasteiz, 1971.
13. "Excomuni6n por el Abad de Urdax", *FLV*, 12, 1972, 371-375.
14. *Nafarroa-ko euskal-kantu zaharrak*, Donostia Aitaren Artxiboa, Lekaroz, 1973.
15. "Pedro de Axular en Baztán", *FLV*, 16, 1974, 129-130.
16. "Dos cartas de Enrique Zubiri, "Manezaundi", al P. Donostia", *FLV*, 21, 1975, 389-391 eta 2 lamina.
17. Barrenechea, José Mariano, *Alboka. Entorno folklórico*, Donostia Aitararen Artxiboa, Lekaroz, 1976. Errezu aitaren laguntasunarekin.
18. "La canción del Rey Abarca, abarcaren cantua", *Lekuonatar Manuel Jaunaren Omenezko Idazki-Bilduma*, III, Kardaberaz-Bazkuna, 1977.
19. "Sucedió en Vitoria", *Odon Apraizi omenaldia*, Arabako Foru Aldundia, 1980.

20. *Cartas al P. Donostia*, Grupo Dr. Camino de Historia donostiarra, Donostia, 1980.
21. "Contestación del P. Jorge de Riezu...", *BAP*, 1-2-3-4, 1980, 353-358.
22. "El Cancionero Vasco", Eusko-Ikaskuntza, "Sección Música", 1, 1983, 161-170.
23. *Xerri Kuttin*, Tolosa, 1984.
24. "De cómo conocí al P. Donostia", *Aita Donostiari omenaldia*, Eusko-Ikaskuntza, 1986, 149-153.

b. Itzulpenak:

25. Schuster, Ignacio - Holzammer, Juan Bautista, *Historia Biblica*.
1. liburukia Bartzelonan 1934 eta 1946. urteetan; 2. liburukia Bartzelonan 1935 eta 1947. urteetan. Editorial Litúrgica Española. Alemanetik itzulia.
26. Garrigou-Lagrange, Reginald, *La Providencia y la confianza en Dios*, Ediciones Desclée de Brouwer, Buenos Aires, 1943 eta 1945. Frantsesetik.
27. Maritain, Jacques y Raissa *De la vida de oración*, Ediciones Desclée de Brouwer, Buenos Aires, 1943. Frantsesetik.
28. Kempis, Tomás de, *Imitación de Cristo*. Obra comentada con citas tomadas de la Biblia. Ediciones Desclée de Brouwer, Buenos Aires, 1946. Frantsesetik.
29. Englebert, Omer, *Vida de San Francisco de Asís*, Ediciones Desclée de Brouwer, Buenos Aires, 1949. Frantsesetik.
30. Adam, Karl, *La Esencia del Catolicismo*, Editorial Litúrgica Española, Bartzelona, 1955. Alemanetik.
31. Guardini, Romano, *Signos Sagrados*, Editorial Litúrgica Española, Bartzelona, 1957. Alemanetik.

c. Argitarapenak:

32. San Sebastián, José Antonio de, *Obras musicales del P. Donostia*, Donostia Aitaren Artxiboa, I-XII, 1860-1980.
33. San Sebastián, José Antonio de, *Obras completas del P. Donostia*, I-V, 1983-1985.

Donostia, 1992-V-29

Frantzisko Ondarra